

QUEER ÄLDREOMSORG? ATT GE VÅRD OCH OMSORG TILL ÄLDRE LHBTQ-PERSONER

Svenska demensdagarna 2023

Anna Siverskog, anna.siverskog@sh.se

1

LHBTQ-HISTORIA I SVERIGE

- 1944 Avkriminaliseras homosexualitet
- 1979 Tas sjukdomsdiagnosen bort för homosexualitet
- 1972 Laglig rätt till könsbekräftande beh. samt ändra juridisk könstillhörighet
- 2013 Tvångssterilisering samt vissa andra krav tas bort för transexuella
- 2018 Psykiatriska diagnoser för transpersoner tas bort från ICD

Queera identiteter och uttryck genom historien (och delvis idag) konstruerade som avvikande av staten

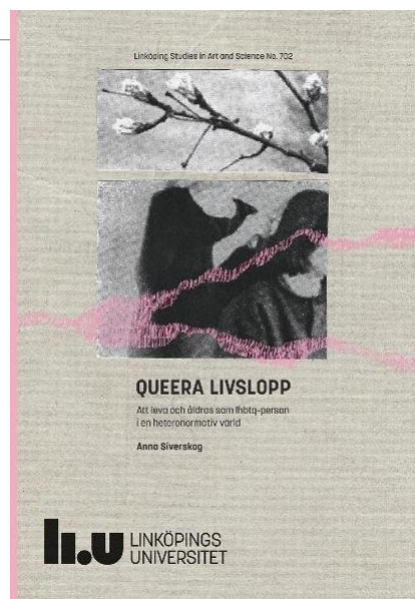
2

QUEERA LIVSLOPP (2016)

Livsberättelseintervjuer med lhbtq-personer födda 1922-1950

Livsloppsperspektiv; kombinera äldre- och queerteori

- O/möjliggörande kontexter
- Att vara i fas: heteronormativa förväntningar
- (Hetero)normativitetens våldsamt
- Andra stigar, andra världar?
- Nära relationer
- Vardagen som pensionär och tankar om framtiden

3

OMSORGENS VILLKOR

- Tiden efter pensionering i bästa fall en "friare" tid; större möjligheter att själv välja sammanhang, personer, omgivning. Behov av omsorg innebär ofta motsatsen.
- Omsorgsbehov; att bli beroende av andras hjälp; hemmet som arbetsplats; frågor om integritet/kropp ställs på sin spets
- Heteronormativt kodad omsorg?
- Äldreomsorgens villkor:
 - Sedan 1980-talet utsatt för marknadsiering och effektivisering
 - De äldre allt fler men resurserna har hela tiden minskat
 - Sämre arbetsvillkor för de anställda inom omsorgen; ökad ohälsa inom gruppen
 - Hur påverkar detta de som får omsorg?

(Arbetsmiljöverket, 2020; Trydegård, 2012; Stranz, 2013, Kommunal, 2015, Forte, 2016; Szebeheley mf, 2017).

J JÖNKÖPING UNIVERSITY

4

STUDIEN: UPPLÄGG

Individuella intervjuer med personer som har äldreomsorgsinsatser:

- 7 personer (födda mellan 1935 och 1953); tre av personerna bodde på äldreboende och fyra hade hemtjänstinsatser.
- Uppföljande intervjuer med dem hösten 2020 om Covid-19

Fokusgruppsintervjuer:

- 4 personer organiserade i lhbtq-sammanhang (födda mellan 1944 och 1950)

Sammanlagt 15 intervjutillfällen. Har också deltagit i flera träffar/samtalsgrupper/mötesplatser.

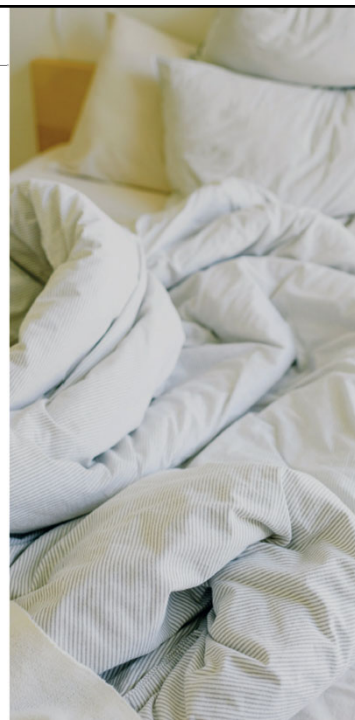
Storbritannien och vårdföretag driver vård, det är för att tjäna pengar. Och det kan jag inse och det kan jag förstå, men det är ändå jag som får betala av den där stressade sköterskan som blir skitolycklig som jag, om jag har förstoppning och inte har hunnit skita färdigt när hon kommer. (Gabriel, 66 år, har hemtjänstinsatser)

5

TYSTNAD: OPERSONLIG OMSORG

Personalen här, de går på räls. De jobbar som robotar, de har sina paragrafer, sina dagssysslor. Och de kommer och svabbar golven, de bäddar sängen och gör vad de ska. Men någon personlig omsorg, det har man ju inte. (Viktor, 82 år, bor på äldreboende)

Alltså jag ser ju minutpressen på de här, och jag ser att om jag som arbetsgivare på statlig myndighet, men även som privat arbetsgivare försöka optimera mina kostnader för jag vet ju att nån jävla affärskedja, även om deras jobb är att erbjuda privat omsorg, de skiter ju i min omsorg, de försöker ju tjäna pengar, det är ju det som är deras primära mål. Sen att det ska göras på bästa möjliga sätt, de kan jag förstå att de ser det som en bonus, men det är inte därför de i fjärde hand, Storbritannien och vårdföretag driver vård, det är för att tjäna pengar. Och det kan jag inse och det kan jag förstå, men det är ändå jag som får betala av den där stressade sköterskan som blir skitolycklig som jag, om jag har förstoppning och inte har hunnit skita färdigt när hon kommer. (Gabriel, 66 år, har hemtjänstinsatser)

6

TYSTNAD: DEN BESVÄRANDE

STINA EKELANDS BILDGALLERI

Alice: Och så säger man jag har ingen man, jag lever med en kvinna.

Agnes: Då blir det tyst

Alice: Det blir tyst! Det är inte för att man är elak eller nödvändigtvis tycker att det är obehagligt utan man förstår inte som ni säger, och det gör att varför ska jag gå dit då? Jag känner mig exkluderad, såklart. Det tror jag är.. ja det är en svår sak. (Gruppintervju: Alice och Agnes)

Är du alldeles, är du alldeles tokig, eller? Jag har inte hört, ett ord, nämnas, och kommenteras. Jag tycker ju om att prata och undersöka vad folk tycker, och vid ett matbord, när man äter. 'Ja såg du det här programmet?' Men det är ju ingen som har gjort. Och när det liksom blir sex, nååå.. Men jag har god lust ibland, att chockera. Till exempel, jaa jag är så förtjust i temacoachen. Jaa, tänk om jag skulle överfalla henne med kramar och kyssar. De skulle bli alldeles galna. (Helle, 84 år, har bott på äldreboende i fyra år)

7

ÖPPENHETEN SOM STRATEGI

Är du öppen så är du inga problem, utan tvärtom. 'jaså, är det så', absolut, inte en käft bryr sig om det. (...) Jag tror att öppenheten har väldigt stor betydelse. Om man säger som det är, så är det bara så. Det är inte mycket att hänga upp sig på. Det har fungerat hittills. (Karl, 84 år, har hemtjänstinsatser)

Är det så att galoscherna inte passar så finns det en dörr där, och det är mitt hem. (Marita, 76, har hemtjänstinsatser)

Jaha gillar du inte bögar, ja det var väl tråkigt, då får du väl se till att din chef, får jag numret till din chef så kan jag be dem att de skickar nån som tycker om bögar för att jag vill inte ha nån här som inte gillar bögar, fuck you. (Gabriel)

8

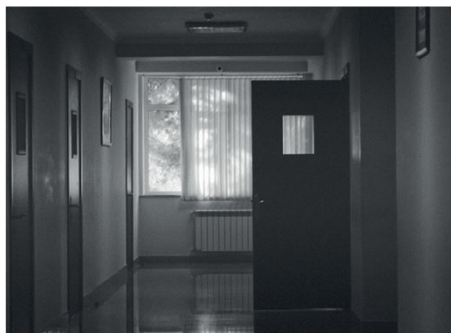
BRISTEN PÅ INTEGRITET

Här kommer de in, det är inte 'knack knack' och 'stig in', utan det är 'knack knack' och 'hej Viktor'. Och jag hade en forna sex-kompis, en man här och vi, ja, vi idkade sex med varandra och plötsligt kommer det in en människa i rummet såhär, personal. Alltså ens integritet är totalt borta (Viktor).

U: Nej nej, oh nej jag lägger mig aldrig, jag lägger mig inte i den sängen. Man skulle kunna tänka sig att man låg sked i den sängen också någon stund på dagen. Det känns lite knepigt, det kommer in folk, ja.

A: Ja men de ska väl knacka och vänta på svar?

U: Jo men knackar gör dem, men väntar på svar gör de inte. De knackar och kommer in. (Gottfrid och Urban)

9

COVID-19

Jag försöker undvika det nu i coronatiderna. Så jag öppnar fönstret och tar några djupa andetag, eller går ut på balkongen. Men det har varit så hett nu, så jag har inte velat sitta på balkongen. (Marita)

Ja, jag får ju inte gå dit, så vi kan inte ses. De släpper inte mig. Och jag var där och lämnade över lite pengar, för de har ju en handkassa för de har lite bingo och kräftkalas skulle de just ha den gången ... Och hon som kom ner då och tog emot pengarna i porten, för det blir ju så och hon smålsket så förklarade hon för mig att om jag tar ut Gerhardt därifrån så får han sitta i karantän i 14 dagar sen när han kommer tillbaka, så det ... (Urban)

Sivert Siverskog
Illustration: Sivert Siverskog

10

NU OCH FRAMÅT...

- **LGBTI-åldrande i de nordiska länderna**, med Janne Bromseth (Initierat och finansierat av Nordiska ministerrådet, 2-årigt projekt)
 - Kunskapsöversikt LGBTI-personers livsvillkor i de nordiska länderna
 - Kunskapsinventering LGBTI-perspektiv i utbildningar i nordiska länderna
- **LHBTQ-perspektiv i demensomsorgen**, med Linn Sandberg (FORTE-finansierat 3-årigt projekt)
 - Policyanalys av dokument som reglerar demensomsorgen
 - Intervjuer med LHBTQ-personer med demenssjukdom, samt anhöriga

QUEER ÄLDREMSORG?

Att äldre äldre
blir personer som
vård och omsorg

Anna Siverskog
i samarbete med FOU, Skövde

ÄLDRES SEXUALITET HÄLSA, RÄTTIGHETER OCH NJUTNING

Redigerat av
Linn Sandberg
& Susann Lanchlöder

11

JÖNKÖPING UNIVERSITY

12